

“לא היה ולא עתיד להיות”

1. דובר צדק, סד א (ר' צדוק הכהן מלובלין)

“לא עתיד להיות”: שיתקיים המשפט והעונש הכתוב בתורה. כי לפי התנאים הנדרשים בגמרא, אין זה בגדר האפשרי. אך, עצם עבירה זו – אין לך איסור בתורה או חז”ל, שלא יהא אדם בעולם שעבר עליו כי השי”ת צופה מראשית אחרית, ואם לא היה יתכן עבירה כזו לעולם, לא היה מזהיר עליה בתורה.

2. מהרש”א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף עא עמוד א

מדקול בעינן שוה כו'. יש לעיין בזה היכי משמע מאיננו שומע בקולנו ומהיכן בא לומר מדקול בעינן שוה מראה וקומה נמי וכו' ור”ש דקאמר וכי מפני כו' הוא תמוה לכאורה אם אינו ראוי ליסקל למה כתבה התורה שהוא ראוי ולא שייך בזה דרוש כו' ונראה כי הבן סורר אף כשהוכיחו אותו ואמו כמה פעמים כמפורש בקרא ויסרו אותו ואמו וגו' אמר כי מעולם לא הוכיחו אותו שניהם אלא אביו או אמו ואומר אלו הוכיחו שניהם היה מקבל תוכחתם וא”כ ע”כ בשקול שניהם שוה שיכול לומר שהיה סבור בכל התוכחות שלא היו רק מאחד מהם או מאביו או מאמו ואם כן ע”כ דמראה וקומה נמי שוין דאל”כ אף בשקולן שוה אכתי לא היה יכול לומר דאחד מהם היה כיון דמראיהן או קומתן אינן שוין וזה דבר שאי אפשר שיהיו שוין בכל דבר ולא היה ולא עתיד להיות ור' שמעון דקאמר וכי מפני שאכל כו' **דודאי לדעת ר”ש התורה חייבה עליו מיתה שהגיעה תורה לסוף דעתו וכו' כדלקמן** אלא דקאמר דאביו ואמו ודאי דלא יוציאו אותו בשביל זה לסקילה שהם ודאי לא יגיעו לסוף דעתו ויאמרו שסופו לחזור מדרכיו הרעים ויהיו חסים עליו וע”כ לא היה ולא עתיד להיות שאביו ואמו לא יגיעו לסוף דעתו [ויחסו] עליו מלהוציאו לסקילה בשביל תרטימר אחד ולמה נכתב אלא דרוש שאביו ואמו ידרשו שהתורה הגיעה לסוף דעתו דבכזה הוא ראוי ליסקל וע”י זה יוכיחו ויסרו את בניהם ויקבלו על זה שכר וכדאמרין הני נשי במאי זכיין שמגדלין ובניהן לת”ת אבל בזמן הזה אין נותנין לב לזה וכל אחד מחפה על בנו אף שהוא באמת חייב מלקות מיתת ב”ד ואין מוכיחין אותן והנערים הולכים רוב ימיהן בביטול ת”ת ואמרי' פרק כל כתבי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו בו תינוקות של בית רבן כו' ודו”ק.

3. תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, עמודים סט ע”ב – ע ע”א

תניא אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה שהכל מצויין אצלה בעבירה אלא גזירת הכתוב היא בן ולא בת.

4. בת עין תרומה (ר' אברהם דב מאבריץ)

שמעון העמסוני עבד את ה' בכל כוחו ובורח מן הכבוד ומשתוקק תמיד רק להיות דבוק בה', ולא החזיק עצמו לתלמיד חכם, ולא העלה בדעתו כי מישהו צריך לכבד אותו, ולכן לא יכל לדרוש דרש זה, אבל ר”ע שהגיע למדרגה של אהבת ה' במסירת נפש ממש ותמיד ביקש מתי תבוא לידי ואקיימנו להבטל באחדותו יתברך, ולמדרגה זו אפשר לומר לרבות ת”ח. **ושמעון העמסוני היה לו ג”כ בחינה זו אך בהסתר ולכן לא דרש דרשה זו.**

5. רמב”ן במדבר פרשת שלח פרק טו

והנה זה כפי משמעו הוא קרבן מומר לכל התורה בשוגג, כגון ההולך ונדבק לאחת מן האומות לעשות כהם ולא ירצה להיות בכלל ישראל כלל. ויהיה כל זה בשוגג, כגון שיהיה ביחיד תינוק שנשבה לבין האומות, ובקהל כגון שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם. או שיאמרו כמו שזכר בספרי (שלח קטו) **מפני מה אמר המקום לא שנעשה ונטול שכר אנו לא עושים ולא נוטלין שכר**, כענין שהיו ישראל אומרים ושואלים את יחזקאל, שנאמר (יחזקאל כ א) באו אנשים מזקני ישראל וישבו לפני, אמרו לו רבינו

יחזקאל הרי עבד שמכרו רבו לא יצא מרשותו וכו'. או שישכחו את התורה, וכבר אירע לנו כן בעונותינו (כי) בימי מלכי ישראל הרשעים כגון ירבעם ששכחו רוב העם התורה והמצוות לגמרי, וכאשר בא בספר עזרא באנשי בית שני.

6. משנה תורה, הלכות איסורי ביאה, פרק ט"ו

כ. אשת איש שייצא עליה קול שהיתה זונה תחת בעלה והכל מרננין אחריה אין חוששין לבניה שמה ממזרים הם שרב בעילות אצל הבעל. ומתן לשא בתה לכתחלה. אבל היא עצמה חוששין לה משום זונה. ואם היתה פרוצה יותר מדאי אף לבניה חוששין:

כא. דין תורה שספק ממזר מתן לבוא בקהל שנאמר (דברים כג ג) "לא יבא ממזר בקהל ה'" ממזר ודאי אסור לבוא בקהל ולא ספק. אבל חכמים עשו מעלה ביוחסין ואסרו גם הספקות לבוא בקהל. לפיכך ממזר ודאי מתן לשא ממזרת ודאית אבל ממזר ספק או שתוקי או אסופי אסור לשא בת ישראל:

כז. יראה לי שכל מדינה שיש בה שפחה או עכו"ם הראויה לילד הואיל והאסופי הנמצא שם ספק עכו"ם או ספק עבד כשישא הגירת כמו שבארנו הרי זו ספק אשת איש והבא עליה פטור שאין הורגין על ספק. וכן יראה לי שהשתוקי שנשא אשה שאפשר שהיא ערוה עליו והרי היא ספק אשת איש שאין קדושין תופסין בעריות:

כח. ואי זו היא האשה שאפשר שתהיה ערוה עליו. כל אשה שהיה אביה או אחיה קים כשנתעברה בו אמו. וכל אשה שנתגרשה או נתאלמנה שמה אשת אביו היא או אשת אחי אביו:

7. דברי יציב יורה דעה סימן קלט

בעת חתימתי עלה בדעתי שזה שאחז"ל [מ"ק י"ז ע"א] אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו וכו', ותמהו דמי עלה לשמים וראה מלאך לידע הסימן. ולפענ"ד שאם הרב דומה למלאך שאין בקי בהויות עולם הזה ובדורות שלמטה, ופוסק תמיד כתורה מן השמים שנמסרה לנו מסיני וע"י חכז"ל דור אחר דור בלי שינוי כ"ש, אז יבקשו תורה מפיהו דייקא, שנדע רק מה שקבל מרבו עד משה מפי הגבורה וד"ק.

8. אדרת אליהו דברים פרק יג

אבל הנראה שהדיין צריך להיות חכם בתורה שיפסוק הדין ע"פ התורה. וצריך להיות בקי בד"א בכדי שלא יהיה הדין מרומה ואלו דברי אלהים חיים אם ברור לך כאחותך זהו הדין גופא שיהיה ברור לך. ואם ברור לך כבוקר שיהיה בקי בעניני עולם בכדי שלא יהיה דין מרומה. וזהו מה שאמר הכתוב ושחד וגו' כי השחד יעור עיני חכמים וכתוב כי השחד יעור פקחים שחכמים נקראים חכמים בתורה ופקחים נקראים שבקיאים בד"א וזהו שאמר הדין דין אמת הוא דין תורה ויכול להיות שדן על פי ד"ת אבל הוא מרומה לכך אמר הדין דין אמת לאמתו לאפוקי דין מרומה וזהו היטב וזהו שאמר הכתוב והנה אמת נכון הדבר. אמת הוא ע"פ ד"ת. נכון שלא יהא מרומה: בקרבך. ולא בעיר אחרת:

9. ישמח ישראל, שלח

הרב צריך להיות דומה למלאך, במהותו, שהוא בעצמו אינו כלום וכל תפקידו למלא שליחות ועל שם שליחותו הוא נקרא, אך הוא מצד עצמו אינו כלום. הרב צריך לדעת בעצמו, שכל השכלתו מתת אלהים הוא, ולית ליה מגרמיה כלום, ותורתו תורת ה' הוא. ורק אז יכול הוא להשפיע על תלמידיו שומע-דבריו ולרפא נגעי לבבם. אך, אם הוא מדמה בנפשו, כי כחו וגבורתו ושכלו גרמו לו זאת ומדבר גבוהה, אז "אל יבקשו תורה מפיהו", כי תורתו מתכסה בלבוש העב של גאות ואינו חודר ללבבות תלמידיו, וכל עבודתו בטלה.

כדי לפרש בה כל מצוה ומצוה, ואף כל פסוק ופסוק, והלא אמרו חכמים (מד"ר טה) שבלוחות השניות נכללו הלכות ואגדות ומדרשי חז"ל, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נמסר למשה בסיני, אך בכל התורה אין חכמי תושבע"פ אלא מפרשים את כונת התורה, אבל במצוות והלכות שבהם מצינו שנמסרו לידם הרי הם כאילו מחוקקים ויש בידם אף להקל בדאורייתא משום צורך השעה ומשום הפסד ממון, אף שבמקום אחר אין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה.

ונביא ליסוד זה חמש ראיות.

א: נחלקו הראשונים במלאכת חול המועד אם אסורה מה"ת או רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא. הנוקטים דאין כאן אלא איסור דרבנן הביאו ראיה ניצחת דהלא התירו דבר האבד ואת"ל דהוי איסור תורה, איך הקילו בדאורייתא משום הפסד ממון, (ועיין דרכי הראשונים בזה בקובץ דרכי הוראה חלק ג'). והבית יוסף בסימן תק"ל כתב דכיון שנמסר הדבר לחכמים יש בכחם להקל אף משום הפסד ממון עי"ש.

ב: בפ"ח מיומא נחלקו הראשונים ברחיצה ביוה"כ וכן בשאר חמשת העינויים מלבד אכילה ושתייה אם אסורים מה"ת, והתוס' ישנים בדף ע"ז ע"ב הוכיחו דע"כ אין בזה איסור תורה שהרי התירו לכלה ולמלך לרחוץ פניהם, והר"ן שם דחה ראיה זו וכתב "לפיכך היה נראה לי דכולהו מדאורייתא נינהו אלא דכיון דלאו בכלל עינויי דכתיבי בקרא בהדיא

למאחר אדרבא דסמיך ליה לדסמיך ליה אלא אמר רבא אמר קרא תעשה הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשורך ואימא שיתין לא מסרן הכתוב אלא לחכמים".

הצד השווה בשתי סוגיות אלה, בשניהם חידשה תורה הלכה כללית, ולא נתנה בידינו מפתח כלשהו לקבוע את הפרטים שבכלל, דאף שחידשה תורה שעל הבעלים לטפל בבכור בהמה טהורה, לא אמרה תורה כמה זמן חובה זו מוטלת על הבעלים, וגם מסתבר לחלק בין בהמה דקה לבהמה גסה, דהלא בודאי אין זה הלכתא בלא טעמא וגזה"כ בעלמא, אלא יסוד הלכה זו לתועלת הכהן שלא היה לו חלק ונחלה בארץ ואין בידו בהמות מיניקות, ומשו"ה צייתה תורה שעל הבעלים לטפל ולגדל את הבכור זמן מסויים לפני מסירתו לכהן, וא"כ מסתבר לחלק בין בהמה דקה לגסה, והתורה לא רמזה בזה פרטים כלשהם, וע"כ דנמסר הדבר לחכמים.

וכך גם לגבי מלאכת חול המועד, דלא כמלאכת שבת ויו"ט מלאכת חוה"מ, בשבת אתקשו מלאכת שבת למלאכת המשכן וכל שהיה בהקמת המשכן מלאכה הוא, אבל במלאכת חול המועד לא נתגלה סוד המלאכה, והלא פשוט דיש הגדרה מסויימת לכל עצם מהות המלאכה, וכיון שלא נתגלה ענינה ע"כ שנמסר הדבר לחכמים, ודבריהם כדברי תורה הם.

וחידוש עצום יש בגדר זה, דהנה באמת נמסרה כל התורה כולה לחכמים

בשעת הדחק דדעת מהר"י דטראני דבשעת הדחק יכול לברך וכ"כ הראב"ד מעיקרא, ושוב חזר בו דאי אפשר להכשיר את הפסול בשעת הדחק, וכתב על זה הרא"ש "אלא כל הני פסולי מסרן הכתוב לחכמים, והם אמרו שלא בשעת הדחק אפילו בדיעבד לא יצא כדי שיזהרו ישראל במצוות, אבל במקום הדחק הכשירם כיון שאי אפשר בענין אחר, מברכין עליהן".

ואף בדבריו יש לתמוה דלא מצינו בשום מקום שחכמים יכשירו את הפסול מה"ת, אלא דכיון שנמסרה הלכה זו בידם יש בידם אף להכשיר ודבריהם כדברי תורה ממש הם. ועיין בחכם צבי סי' ט' שתמה על הרא"ש מנ"ל שהלכה זו נמסר לחכמים, ולענ"ד יסוד דבריו כדברי הר"ן הנ"ל ודו"ק בזה.

ה: ביו"ד סימן קע"ח כתב הבית יוסף לבאר מה שמצינו בב"ק פ"ג ע"א שהתיר לראובן בן אבטולמוס לספר קומי משום שהיה קרוב למלכות, ואף דמבואר בדברי הרמב"ם בפיי"ב מהלכות עבודת כוכבים ה"א דהוי איסור דאורייתא ואיך התירו איסור דאורייתא לקרובים למלכות, אלא משום דכל איסור זה נמסר לחכמים, דלא נתבאר בתורה מה נכלל בגדר חוקותיהם שנצטוונו להתרחק מהם, וכיון שנמסר בידם, יש בידם להקל לפי הצורך וכ"ה בכסף משנה שם עיין.

והמתבאר מכל זה, דכאשר נמסר הדבר לחכמים, משום שלא נתפרשו

באורייתא נינהו אלא מריבויא דשבתון אתו וכדאיתא בגמ' קילי טפי ומסרן הכתוב לחכמים והן הקלו בהן כפי מה שראו והתירו כל שאינו נעשה לתענוג וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שביתת עשור דכולהו מדאורייתא נינהו" הרי לן דכיון שהתורה אסרה עינוי אך לא ניתן בידנו מפתח להבין ולהשכיל מה גדר העינוי ומה כלול בה, נמסר הדבר לחכמים, ויש בכחם להקל ולהחמיר כראות עיניהם ורוח קדשם.

ג: בריש פרק לולב הגזול (כ"ט ע"ב) דנו התוס' בפסולי ד' מינים איזה מהם נוהגין רק ביום א' דחג ואיזה מהן נוהגין כל שבעה, וכתבו לפי דרכם, דפסול הדר אין נוהג אלא ביום הראשון עי"ש.

והר"ן חלק על דבריהם וכתב דבפסולי הדר גופא יש שנוהגין כל שבעה ויש שאין נוהגין אלא ביום הראשון, ואף שתמוה לחלק בסכינא חריפא בדין דאורייתא שמקצתו נוהג כך ומקצתו כך כיון שגדר הדר לא נתפרש ענינו ונמסר לחכמים, יש בידם לקבוע פרטיו ודקדוקיו כראות עיניהם וז"ל הר"ן בתו"ד "אבל הכתוב לא פרט בהדר כלום אלא סתם ואמר שתהא מצוה זו מהודרת ומסרה לחכמים ובודאי שכל שהמצוה חמורה יותר יש להחמיר בהדר".

ד: ובדרכו של הר"ן כתב גם הרא"ש שם (פ"ג סימן י"ד) לגבי מה שנחלקו הראשונים אם יכול לברך על לולב היבש

המלאכות למלאכת לישה ואין אנו מתירין
אלא מעין מלאכת לישה ואילך ע"ש.

אמנם לפי"ז יש לחלק בין דברי המרדכי
לכל הני חמשת מקורות הנ"ל,
דבהני נמסר לחכמים לקבוע פרטי הענין
לפי רוחב דעתם גם לפי הצורך כאילו
מחוקקים הם במשענותם, אבל לגבי אוכל
נפש לא נמסר להם אלא לפרש בסברא
איזה מלאכות דומות ללישה ואילך.

ולכאורה נראה טפי דהגדרה זו מתאימה
יותר לשיטת הרמב"ן שלא
הסתמך כלל על הירושלמי אלא כתב
שחז"ל הם שחילקו ברוחב דעתם ולא
בכל המלאכות הותרה אוכל נפש אלא
במלאכות הנעשות בתוך רשותו וביתו של
אדם, ולא בקוצר וצד וכדומה שעל ידם
האדם מכניס דברים לרשותו, ולשיטתו
באמת לא נתנה תורה בזה רמז ומפתח
לחלק בין מלאכה למלאכה אלא שידעו
חז"ל בקבלה או ממיעוטא ד"אך אשר
יאכל" דלא כל המלאכות הותרו אלא
מקצתן וכיון שנמסר בידם לקבוע איזה
מלאכות הותרו ואיזה לא קבעו מסמרות
וחילקו בין מלאכה למלאכה.

ז: והנה בקונטרס מנחת אשר על תורת
הקנינים ביארתי דכל פרטי קניני
המטלטלין כפי שנקבעו ע"י חז"ל
מדאורייתא הם, כגן מה שנחלקו תנאי
בב"ב (ע"ה ע"ב) במשיכת בהמה אם צריכה
להלך מלא קומתה או די בעקירת יד ורגל,
ועוד נחלקו שם רב ושמואל במשיכת

הפרטים שבכלל, הרי חכמים כאילו
משתתפים הם במעשי בראשית של חוקת
התורה, ויש בידם להקל ולהחמיר לפי
הענין ולפי צורך השעה, ודו"ק בכ"ז.

ומצינו יסוד גדול זה בסוגיות נוספות,
ונבאר.

ו: הנה מבואר בדברי המרדכי בריש מסכת
ביצה (סימן תרמ"ג) לגבי היתר אוכל נפש
ביו"ט דהלא חזינן דלא בכל המלאכות
הותרה אוכל נפש שהרי תנן "אין צדין
דגים מן הביברין" (גי' ע"ג), ואסרו
משקין שזבו משום שמא יסחוט, ופירות
שנשרו שמא יעלה ויתלוש (ס"ג ע"ב),
וכבר הביאו התוס' שם מן הירושלמי (גי' ע"ה)
פרק ט' הלכה י' דדרשינן סמוכין וכיון דהיתר
אוכ"נ נסמכה ל"ושמרתם את המצות" לא
הותרו אלא מלאכות דמלישה ואילך,
והמרדכי שם כתב "ומסרן הכתוב לחכמים
לידע מלאכה הדומה מלישה ואילך",
וצ"ב בכונתו.

ונראה ברור שבא ליישב מה שצ"ע
לשיטת הירושלמי דהא תינח
במלאכות שבסדר הפת שבהן נתחדשה
הלכה ד"לישה ואילך", ומה נענה בשאר
הסדרים של מלאכות שבת, ועוד דהרי
מלאכת בורר לפני לישה היא ואעפ"כ
הותרה לצורך אוכ"נ, וזה שכתב המרדכי
דנמסר הדבר לחכמים לידע ולקבוע
מלאכה הדומה להא דאמרו מלישה
ואילך, וכעין זה כבר כתב המאירי בביצה
שם (ד"ה ואיכא נמי) שאנו מדמים את כל

ט: ונקודה נוספת מצינו בזה בדברי הט"ז ביו"ד סימן קי"ז ס"ק א' שכתב לבאר בדין איסור סחורה במאכלות אסורות, ואעפ"כ מותר למכור ולסחור בסוסים ובחמורים כיון שאינם עומדים לאכילה ולא אסרה תורה אלא מה שעומד לאכילה שמא יבא לאכול כמ"ש הרשב"א בתשובה והקשה דהלא איסור זה מה"ת הוא וא"כ מנ"ל לדרוש טעמא דקרא ולחדש דלא אסרה תורה אלא מחשש שיכשל באכילת איסור, וכתב הט"ז דכיון דילפינן איסור מדכתיב יהיו, וילפינן היתר מדכתיב לכם (עיין פסחים כ"ג ע"א במה דמותר למכור מינים טמאים אם נזדמנו לו), ע"כ דלא נמסר הדבר אלא לחכמים, עי"ש.

ויפוד דבריו, דכאשר מצינו בתורה היתר ואיסור הסותרים זא"ז, ולא נגלה לנו פשר דבר זו היא שיבה זו היא ביאה, לדעת מתי כחא דהיתרא עדיף ומתי כחא דאיסורא, ע"כ דנמסר לחכמים לקבוע ולחוקק את פרטי הלכה זו. (ועיין לעיל אות ו' לגבי מלאכת אוכ"נ מש"כ כעין זה ודו"ק).

י: ומקור לדברי הט"ז יש להביא מזבחים פ"ו ע"ב בענין עיכול אברי הקרבנות אם הוי מחצות או בעלות השחר "ה"ד אין דאית בהו ממש אפילו לאחר חצות נמי אי דלית בהו ממש אפילו קודם חצות נמי לא לא צריכא בשרירי מנא הני מילי אמר רב כתוב אחד אומר כל הלילה והקטיר וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים חלקיהו חציו להקטרה וחציו להרמה". ובתוד"ה אלא

מטלטלין אם במשיכה כלדהו סגי או עד שימשוך כולו, וכיוצא בדבר נחלקו בפרטי קנין הגבהה אם צריך להגביה טפח או ג' טפחים (עיין מוס' קידושין כ"ו ע"א), ועוד נחלקו בחפץ שהיה מונח ע"ג עמוד ומשכו עד שירד ונשאר תלוי בידו אם קנה (עיין ז"ק ז"ח ע"א נמוס'), וכיוצא בדבר בפרטי שאר הקנינים, וצ"ע בהלכות אלו דהלא בתורה לא מצינו אלא רמז לשורשי הקנין וכל שלשת הקנינים משיכה מסירה והגבהה לא נלמדו אלא ממה דכתיב "או קנה מיד עמיתך" ודרשו חז"ל "דבר הנמסר מיד ליד", וא"כ מה ענין פרטים אלו, ואטו נאמר דמה"ת לכו"ע במשיכה כל דהו והגבהה כל דהו קנה, וחז"ל עקרו קנין דאורייתא בתקנם פרטי דין אלה.

אלא נראה פשוט דכיון דפשוט כביעתא בכותחא דבהכרח יש דפוס מסויים וצורה מוגדרת בכל קנין וקנין, וברור עוד דיסוד תורת הקנין במה שיש במעשה הפגנת בעלות, וא"כ צריך שיהיה מוגדר וניכר, והתורה לא אמרה אלא מה הן שרשי הקנינים ועניניהם, ע"כ דנמסר הדבר לחכמים לקבוע את פרטי הקנינים לפי מהותם וענינם, ודבריהם כדברי תורה הן.

ח: ועיין עוד בקידושין י"א ע"ב "שבועת הדיינים הטענה שתי כסף וכו'", ופרש"י "דקרא לאו דוקא כסף קאמר אלא אממונא בעלמא קפיד, וכיון שלא פירש כמה, לא מפרו הכתוב אלא לחכמים, ולא קים להו לרכנן לאשבועיה בבציר מהכי", והדברים ברורים.

מפני זה איסור אשת איש החמור דבעינן שני עדים מדאורייתא וכו' והריטב"א ז"ל משבח רבו הרא"ה ז"ל בתירוץ זה שתיירן דקים להו לרבנן דממילתא דעבידא לגלויי ושהחמרת עליה בסופה כל כך ודאי קושטא קא מסהיד וכי דייקא ומנסבא שפיר מנסבא ואנן סהדי במלתא ופרסום כזה נחשב בכ"מ כעדות גמורה ואפילו מדאורייתא והכתוב מפרו לחכמים לדעת אי זהו דבר מפורסם וניכר דברי אמת שיהא חשוב כעדות והא דאמרינן משום עיגונא אקילו בהו רבנן ה"ק רבנן שהם מחמירים בכ"מ הקילו בזה לחשבו פרסום ולדונו כעדות ברור כל זמן שלא באו עליו עדי הכחשה."

ויסוד דבריו נראה דקי"ל לחכמים שמלכד נאמנות שני עדים מסרה תורה לחכמים לקבוע מסמרות בדיני הראיות ובירורי הספיקות דהלא חזינן שקבעו חז"ל הלכות מחודשות בגדרים אלה, כגון מיגו, אין אדם פורע תוך זמנו, חזקת דייקא ומנסבא וכדו' ונמסר הדבר בידם כמבואר. ואף שאין לזה כל ראייה מן הכתובים כן קי"ל לחכמים, ודו"ק.

תמצית הדברים בג' פנים מצינו גדר זה ד"מסרן הכתוב לחכמים" א: כשיש בידנו כלל ואין בו פרט. ב: כשיש סתירה בין המקראות ונמסר לחכמים ליישבן. ג: כשקבעו חכמים ברוחב דעתם שע"כ נמסר בידם כח זה, ודו"ק בכל זה.

כתבו לבאר מנ"ל לחלק בין נתאכלו ללא נתאכלו ולחדש דין דשרירי מנא, דכיון דיש סתירה בכתובים מסר המקום הדבר לחכמים להיות מדמים כל מה שירצו לפי הצורך להם" עי"ש.

ויש עוד ענין ואופן בגדר "נמסר הדבר לחכמים" דיש וחכמים קבעו בעומק בינתם ורוח קודשם או שבא להם בקבלה, דבהכרח נמסר דבר בידם אף שאין בו הכרח מן הכתובים אלא מהכרח בסברא, ונביא לזה שתי דוגמאות.

י"א: עיין לעיל בסוף סימן ב' שם ביארנו גדר שליחותיהו עבדינן דלכאורה תמוה כיון דמה"ת רק סמוכין כשרין לדין מה כח יש ביד בי"ד בזמנינו לקבל גרים וביארתי דקי"ל לחכמים דע"כ א"א לעולם בלא דין כדי שלא יבנו עושי רשע ואיש את רעהו חיים בלעו, וע"כ דנמסר לחכמים לקבוע גדר בית דין ומי הראויים לדון ולהורות אף כשבטלה הסמיכה והם קבעו דכל עוד יש סמיכה בישראל מי שאינו סמוך פסול לדין ומשבטלה הסמיכה כשרים לדון אף מי שאינו סמוך, עי"ש ודו"ק.

י"ב: ועוד מצינו כע"ז בגדר נאמנות ע"א בעדות אשה שהקשו הראשונים איך האמינו חכמים ע"א בדבר שבערוה והלא מה"ת אין דבר שבערוה פחות משנים, וכתב בזה הנמוקי יוסף ביבמות פ"ח ע"א "ויש לתמוה היאך סמכו חכמים להתיר